

Свет данас има четири пола, ЕУ, САД, Русију и Кину. Ти „стубови“ постоје са нама и без нас, ми то не можемо да променимо већ треба да прилагодимо начин остварења својих интереса таквој подели

Бивши начелник Генералштаба Војске Србије, сада помоћник министра спољних послова Здравко Понош поново је, накратко, био у центру пажње јавности. За разлику од прошлог пута кад су за њега сви знали због сукоба са министром одбране Драганом Шутановцем, Понош је овог пута привукао пажњу извлачећи наше и македонске грађане из хаоса Туниса.

Иако су многи наши туристи невољно прекинули одмор и тешка срца се вратили из Туниса, Понош каже да ситуација није била нимало наивна.

Људи који су били смештени у хотелима нису заправо били свесни шта се дешава. Оно што виде на ТВ, сукобе, неред, пуцњаву, километрима је далеко од њих, они то не чују и изгледа им безбедно. Али ситуација уопште није таква. Аеродром је повремено био затворен у главном граду, уведен је полицијски час, уопште није било наивно.

Како сте донели одлуку да се наши ипак морају евакуисати из Туниса?

- Када је некој земљи нарушен систем власти, а то се у Тунису догодило, онда постоји ризик за људе, посебно странце. Ми смо процењивали ризик, гледали како друге државе реагују и закључили да је време да извлачимо наше туристе и грађане. Прво смо саветовали да не путују у Тунис, а онда смо понудили могућност добровољне евакуације. Знате, ми немамо механизме да присилимо наше људе да напусте неку страну земљу. Али већина је прихватила ту могућност, неки су оклевали па су сачекали следећи дан. То је разумљиво и тако се понашала већина туриста из Европе.

У МСП сте задужени за билатералне односе. Да ли ми можемо да ослањамо нашу спољну политику на чувена четири стуба - ЕУ, САД, Кина и Русија? Да нисмо много мали да бисмо се ослањали на много велике?

- Међународни односи добрим делом зависе од структуре међународног система. Ми живимо у једном мултиполарном свету који, у овом моменту, има четири пола и то су ЕУ, САД, Русија и Кина. А мале земље као што је Србија немају могућност да утичу на структуру, ми треба само да је препознамо и да прилагодимо начин остварења својих националних интереса у таквој структури. Кад бисте неке друге земље питали да ли су то стубови њихове спољне политике, већина оних који имају рационалан поглед на ствари одговорили би исто. Ти „стубови“ постоје па постоје, нисмо их ми креирали. Ми само треба да будемо свесни реалности, да не идемо главом кроз зид него да се сналазимо у таквој структури. Код нас постоји неразумевање, управо овако како сте дефинисали питање, ми мали, а имамо четири стуба. Ти стубови постоје с нама и без нас. У разним областима се мање или више ослањамо на различите стубове.

Али као да нам нису сви стубови исти. ЕУ је главни, а као да смо после промене резолуције у УН о Косову са Русијом битно захладили односе, а некад је Москва била главни стуб?

- Већ сам објаснио да су ти стубови ствар реалности, а не наших жеља. Како буде напредовао процес наших европских интеграција, ми ћемо све више бити део ЕУ стуба, а Русија јесте и остаће један од стубова наше спољне политике на који можемо чврсто да се ослонимо. Није дошло до захлађења него до унапређења наших билатералних односа и сарадње на мултилатералном плану. На то указују обим и тренд економске сарадње и снажна подршка коју нам Русија пружа по питању Косова. Коначно, министар Јеремић је недавно са министром Лавровим у Москви усагласио нацрт декларације о стратешком партнерству коју ће ускоро потписати двојица председника.

Да ли би можда било боље да нам уместо поменути четири стуба приоритет буде регионална сарадња?

- Стубови су једно, а приоритети нешто друго. Регионална сарадња је, поред европских интеграција и решавања питања Косова, један од приоритета наше спољне политике. Не знам да ли вам је познато да је општи утисак и то не само међу европским партнерима, да односи међу државама у региону, посебно оних из бивше СФРЈ нису били бољи од

времена распада заједничке државе. То се добро види у нашим односима са Хрватском, али и са БиХ и осталим државама региона.

Очекујете ли да ће после одласка Мила Ђукановића односи Србије и Црне Горе бити бољи?

- Ни са једном земљом односи никада нису толико добри да не би могли да буду бољи. Сарадња са Црном Гором и уопште са регионом један је од наших приоритета. Ако постоје нове иницијативе, свеже идеје, ми смо отворени за њих.

Колико заслугу за боље односе у региону има министар Вук Јерemiћ?

- Сви који су се бавили спољном политиком ове земље имају свој допринос у томе. А ако алудирате на нешто од реторике министра Јерemiћа која можда није била свима по вољи, радило се само о отварању питања која су морала да се отворе како би се решавала. И то управо радимо.

Мислите да је Јерemiћева реторика у ствари допринела бољим односима у региону?

- Некима се свиђа како говори министар Јерemiћ, некима не. Али то није суштина. Суштина је да решавамо спорна питања. Ако имамо питање избеглица, морамо да га решавамо, а не да то остављамо по страни. Избегличко питање годинама је таворило, а не могу се градити добри односи на штету избеглица него, између осталог, због њиховог добра. Ово питање није покренуто наравно само реториком господина Јерemiћа, него зато што је комплетна атмосфера у односима са Хрватском постала много боља. И време је да се те ствари решавају, јер прошло је готово 20 година од почетка рата на овим просторима. Треба само да се подсетимо шта је све Европа урадила до 1961. Зато бисмо могли да кажемо чак и да идемо споро, а можда смо сад добили мало на убрзању.

Кад смо већ код Јерemiћа, створен је утисак да спољна политика коју он води није иста као и она за коју се залаже председник Борис Тадић?

- Најбољи одговор на то питање дао је сам председник Тадић на седници Скупштине, непосредно после саопштавања саветодавне одлуке Суда правде. Не бих имао шта да додам.

Ипак, било је несугласица. Прва код повлачена резолуције Србије у УН, о чему је одлучио председник Тадић док се Јеремић залагао да се она не мена. Затим одлазак на доделу Нобелове награде и на крају Јеремићева кандидатура у ДС?

- Широка подршка коју смо у УН обезбедили за прву верзију резолуције омогућила нам је да акламацијом прођемо са другом, која нам завршава посао: закочен процес признања Косова, отварамо дијалог са Приштином и имамо додатни замах на путу ЕУ. Тешко да би такав успех био резултат несугласица на релацији председник - министар. Даље, чини ми се да је тема одласка на доделу Нобелове награде предимензионисана. Мој утисак је да су се њоме много више бавили медији него председник и министар. Било би лепо да живимо у земљи у којој нема важнијих питања која захтевају решавање на том нивоу. За тему избора у ДС нисам релевантан саговорник јер нисам члан ниједне партије.

Какву бисте ви донели одлуку о одласку на доделу Нобелове награде?

- Рећи ћу вам један комплекснији приступ тој ствари. МСП сваке земље и спољна политика баве се светом какав јесте, а не светом какав би требало да буде. НВО и омбудсмани, људи који се баве људским правима, имају могућности и право да се баве светом какав би требало да буде. МСП мора да се баве светом какав јесте, а тај свет није свет из бајке. Увек морате да се трудите да остварите оне циљеве о којима смо већ говорили и тражите најбољи начин да их остварите. Понекад је то избор мање штете. Србија још није у лагодној позицији под кровом ЕУ, а не можемо да зауставимо ни време ни невреме док тамо не стигнемо.

Нисте рекли шта бисте ви лично одлучили, ићи или бојкотовати?

- Урадио бих онако како је радило и ово министарство, прво водећи рачуна о тим реалистичним циљевима спољне политике. А када бих се бавио питањима људских

права, уместо у Осло, путовао бих у Кину да посетим затвореника. На крају крајева, да би се видели домети и то шта је исправно у спољној политици а шта не често треба да се слегне прашина, да прође време како бисмо имали довољно добар суд. Понекад није довољно да прође пар дана и да ослушкујете само одјеке у медијима или одјеке оних који су најгласнији.

Дипломатија воли да има јаку војску иза себе

У дипломатију сте дошли пошто сте разрешени са места начелника Генералштаба Војске Србије. У чему је разлика између ове две професије?

- То су две повезане професије. Војска је алат спољне политике и дипломатија воли када иза себе има моћну војску. Често је чини кредибилнијом не да би се ратовало, већ зато што са моћном војском можете да остварите спољнополитички циљ без рата. Лично, дипломатија ми није новост јер сам својевремено у Министарству одбране водио међународну сарадњу. Али наравно да има и разлика. У Војсци сам командовао са 30.000 људи под оружјем, а овде водим један од сектора у министарству. Док сам био у Војсци, у стану сам имао телефон везан са оперативним центром преко кога су стизале лоше вести из Србије, а сад то, на срећу, немам. И кад стигне нека лоша вест те врсте, она није из наше земље.

Да ли сте превазишли сукоб са министром Драганом Шутановцем?

- Нас двојица нисмо имали лични, већ професионални сукоб. У овом моменту радимо различите послове, Шутановац је министар, а ја сам један од не знам колико помоћника министара, тако да немамо директну комуникацију. Кад се сретнемо, поздравимо се, то је ствар пристојног понашања.

Како вам данас изгледа Војска Србије?

- Трудим се да држим дистанцу јер не радим више тај посао. Али наравно имам емоцију према свему што се дешава у војсци и волим да чујем добре вести из Војске.

Могући сви сценарији у преговорима о Косову

Шта очекујете од преговора Београда и Приштине, какви су могући сценарији и решена?

- Могући су сви сценарији. Ми смо месецима уназад спремни за разговоре, сад чекамо Приштину. У разговоре улазимо без предуслова, без готових решења јер ако бисмо то имали онда разговори не би имали ни смисла. Вратили бисмо се на оно што нам је нудио Ахтисари, а то је неприхватљиво и неодрживо. Уколико се крене на такав начин, онда разговори немају смисла.

Када очекујете почетак преговора, а када крај?

- Одговор када ће почети преговори морате потражити у Приштини, а када ће се завршити зависи од тога колико ћемо бити конструктивни. Ми смо спремни да будемо конструктивни и за нас нема забрањених тема.

Аутор: Ана Митић

(Прес)